

TÜRKÇEDE ANNELİK VE BABALIK METAFORLARININ DERLEM TEMELLİ ÇÖZÜMLEMESİ*

A CORPUS-BASED ANALYSIS OF THE MOTHERHOOD AND FATHERHOOD METAPHORS IN TURKISH

Pınar İBE AKCAN

Doç. Dr., Mersin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
İngiliz Dilbilimi Ana Bilim Dalı, pinaribe@mersin.edu.tr

Aygül UÇAR

Prof. Dr., Mersin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
İngiliz Dilbilimi Ana Bilim Dalı, aerdem@mersin.edu.tr

Makale Bilgisi

Türü: Araştırma makalesi
Gönderildiği tarih: 18 Aralık 2021
Kabul edildiği tarih: 4 Nisan 2022
Yayınlanma tarihi: 25 Haziran 2022

Article Info

Type: Research article
Date submitted: 18 December 2021
Date accepted: 4 April 2022
Date published: 25 June 2022

Anahtar Sözcükler

Metafor; Kavramsal Metafor; Derlem (annelik; babalık; ana; anne; baba metaforları)

Keywords

Metaphor; Conceptual Metaphor;
Corpus (motherhood; mother;
fatherhood; father metaphors)

DOI

10.33171/10.33171/dtcfjournal.2022.62.1.28

Öz

Metafor dilbilim ve dilbilim dışı hem yabancı hem Türkçe alanyazında çok geniş yer bulmuş bir konudur. Özellikle Lakoff ve Johnson (1980) ile Kövecses (2002) sonrasında dış dünyayı anlamlandırış biçimimizin önemli dilsel göstergeleri olarak sıkça tartışılmıştır. Türkçe alanyazında ağırlıklı olarak yazınsal metinler ve anadili konuşucularının söylem tamamlama testleri aracılığıyla ürettikleri metaforlar çerçevesinde incelemeler yapılmıştır. Bu çalışmanın amacı annelik ve babalık kavramlarının Türkçede nasıl kavramsallaştırıldığını anlamak üzere iki araştırma sorusunu yanıtlamaktır. Bunlardan ilki Türkçede annelik ve babalık kavramlarına ilişkin öne çıkan metaforların neler olduğu, ikincisi ise bu kullanımların, kavramsal alanlar açısından ne yönleriyle benzeşmekte ya da ayrışmakta olduğudur. Bu amaçla doğal dil verisine erişim için TUD v3.0 ve gerçek zamanlı güncel dilsel veri için tamamlayıcı kaynak olarak WebCorp Live'dan yararlanılmıştır. İlgili kavramlara ilişkin bağımlı dizinler bir araya getirilerek bir veritabanı oluşturulmuş, ilgisiz kullanımlar ayıklanmış ve sıklıkla birlikte bulunuşlar incelenerek özgün kavramsal metaforlar belirlenmiştir. Sonuçlar, annelik ve babalık kavramları için karşılaştırılarak yorumlanmıştır. Türkçe anadili konuşucularının kavramsallaştırmaları bağlamında, annelik ve babalık kavramlarına ilişkin metaforların bir bölümü benzerlik göstermekte, bir bölümü ise ayrışmaktadır. Anneliğe özgü metaforların devingen bir süreç anlatımına sahip iken, babalık metaforlarının daha durağan ve noktasal sezdirimleri olduğu gözlemlenmiştir.

Abstract

Metaphor is a well-studied area in linguistics and outside the linguistic scope. It has been widely examined as a reflection of our understanding of the outside world specifically after Lakoff and Johnson (1980) and Kövecses (2002). In Turkish literature, it has either been studied on literary texts or on the intuitive productions of native speakers. In order to understand the conceptualization of motherhood and fatherhood in Turkish, the purpose of this study is to seek answers for the following questions. The first one is about what the salient metaphors about motherhood and fatherhood in Turkish are and the second is about what the similar and different aspects of these two metaphors in terms of their source domains are. For these purposes in mind, TUD v3.0 was used as the source of natural language data in Turkish and WebCorpLive as the complementary real-time linguistic data. The concordance lines about the two concepts were gathered in a database, unrelated uses were deleted, and metaphoric uses were revealed examining the co-occurrences. The overall results were interpreted comparing the findings for each concept. Based on the original Turkish metaphors of motherhood and fatherhood show that there are similarities as well as differences in the conceptualizations of Turkish native speakers. It is observed that metaphors specific to motherhood seem to refer to a dynamic process whereas metaphors of fatherhood have a more static and punctual implication.

* Bu çalışmanın bir bölümü 2-4 Ağustos 2021 tarihleri arasında Anadolu Üniversitesi tarafından düzenlenen 20. Uluslararası Türk Dilbilim Konferansı'nda sözlü olarak sunulmuştur.

Giriş

Kavramsal Metafor Kuramı ile ortaya koyulan ve metafor çalışmalarının merkezinde yer alan düşünceye göre; metafor her yerde karşımıza çıkabilir, soyut düşüncelerin ifade edilmesinde çok temel bir araçtır ve sistemattir. A B'dir biçimindeki bir işleme yani dil konuşucusunun A'yı, C, D ya da diğer birimler aracılığıyla değil B birimi ile denk görmesi, ilgi kavramın zihindeki temsili ile ilişkilidir. Bilişsel açıdan bakıldığında Lakoff ve Johnson'da (1980) ve Taylor'da (2003) belirtildiği gibi insan bilişinin başlangıç noktası beden deneyimleri olduğuna göre dilsel yansımaların ortaklığı da kaçınılmazdır. Sonuç olarak, çeşitli kavramlara ilişkin metaforik ifadelerin de içinde bulunduğu bir dizi kullanım aslında kavramsallaştırmaların somut birer dilsel kanıtı ve edebi bir süsleme aracı olmasının çok ötesinde bir bilişsel işlemdir. İmgesel ifadeleri anlamlandırma biçimimize ilişkin çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Canziani (2010) çerçevesinden bakarak, *zaman her şeyin ilacıdır* gibi bir metafor üzerinden düşünürsek, zihinde gerçekleşen işlemin, öncelikli olarak anlamın düz değil imgesel olduğunun fark edilmesi (*Bu tümce düz anlamıyla okunmayacak: Zaman=İlaç biçiminde okunacak*) ve ifadeyi bir benzetme ifadesine dönüştürme (A B'dir ----→ A, B gibidir: (Zaman ilaç gibidir)) biçimindedir. Gentner (1983)'de ise *benzetme yoluyla akıl yürütme* olarak adlandırılan (İng. analogical reasoning) sürecin üç alt süreci vardır. Aynı metafor üzerinden bu üç alt süreci inceleyecek olursak; 1. Benzetmeyi çağırma (İng. analogical retrieval): A neye benziyor? (Zaman neye benziyor?), 2. Benzetmeleri örtüştürme (İng. analogical mapping): A, B gibidir. (Zaman ilaca benziyor) ve 3. Örtüşen benzetmeler ve ilgili çıkarımların (İng. analogical map ve related inferences) değerlendirilmesi: A şu yönüyle B gibidir. (Zaman iyileştirme özelliği ile ilaca benzemektedir.) biçiminde düşünülebilir. Kintsch ve Bowles (2010, s. 3), düz dil anlamlandırma ile imgesel dil anlamlandırma süreçleri arasında fark olmadığını söyler. Coulson (2002) ise farklı imgesel birimlerin farklı anlamlandırma süreçlerine girdiğini söyler. Harris ise (1976, s. 313) bu bağlamda iki alt süreç tanımlar. Aynı metafor üzerinden düşünecek olursak, bu alt süreçler şunlardır: 1. Düz anlamı anlama (İlaç nasıl bir şeydir?) 2. Düz anlamı, imgesel anlamı anlama için kullanma (Zaman ilaç gibi bir şeydir). Türkçe metafor alanyazınında ise yapılan çalışmaların büyük bir bölümü konuşuculara ürettirilen metaforik ifadeler üzerinden iken bir bölümü de yazınsal metinler gibi planlı yazılı üretimler üzerinden yapılan çözümlemelerdir. Oysa dil konuşucularının doğal dil ortamlarında yeğledikleri metaforik kullanımların, zihindeki kavramsallaştırmaların ortaya koyulması adına daha değerli bir veri seti oluşturduğu düşüncesinden hareketle bu çalışmanın amacı *annelik* ve *babalık* kavramlarının

Türkçede nasıl kavramsallaştırıldığını anlamak üzere aşağıda yer alan iki araştırma sorusunu yanıtlamaktır:

1. Türkçede *annelik* ve *babalık* kavramlarına ilişkin öne çıkan metaforlar nelerdir?
2. Bu kullanımlar, kavramsal alanlar açısından ne yönleriyle benzeşmekte ya da ayrışmaktadır?

KURAMSAL ÇERÇEVE

İlgili alanyazına bakıldığında, metafor bağlamında bilişsel altyapı ve düzenlemenin nasıl olduğuna ilişkin iki sürece odaklanıldığı görülmektedir. Buna göre imgesel ifadeler zihinde iki farklı biçimde anlamlandırılır: 1. Karşılaştırma Temelli Kuramlar (İng. Comparison-Based Theories): Hedef ve Kaynak kavramlar arasında kıyaslama yapar ve örtüşme ararız. 2. Ulamlama Temelli Kuramlar (İng. Categorization-Based Theories): Hedef ve Kaynak kavramların bir araya gelebileceği üst ulamlar ararız (Gökçesu, 2008, s. 567).

İmgesel ifadenin dilbilgisel kategorisi de işlemlerde önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. *İş yerinde dedikodu aldı başını gitti* örneğindeki gibi yüklemcil olarak karşımıza çıkabileceği gibi, *bu iş yeri tam bir hapisane* örneğinde olduğu gibi adıl ya da *başım belada* örneğinde olduğu gibi sondurumsal (İng. postpositional) olarak da karşımıza çıkabilir. Bütüncül olarak bakıldığında, alanyazında adıl metaforlara ilişkin çok daha fazla çalışma olduğu görülmektedir. Bununla birlikte metaforların her türüne ilişkin gerek dilbilimde gerek dilbilim dışı alanyazında çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Çalışmamızın odağı olan *annelik* ve *babalık* kavramlarına ilişkin metafor temelli çalışmalara bakıldığında ise Türkçe alanyazında az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Yardımcı ve Bal (2015), Şekil 1’de yer alan ve çocuk edebiyatında kullanılan anne metaforlarını ulamlamıştır. Sıklık tablosuna göre çocuk yazınında *anne* metaforları sekiz farklı grupta yer almaktadır:

Alt Kategoriler	f
Duyusal anne	56
Çocuk bakımı ve ev işi yapan anne	37
Disiplin sağlayan anne	20
Güzellik kaynağı olan anne	10
Koruyan anne	9
Doğuran anne	6
Çocuğun ve ailenin varlığını bütünleyen anne	3
Arkadaş olan anne	3
TOPLAM	144

Şekil 1. Yardımcı ve Bal (2015): Çocuk yazınında anne metaforları

Başay ve Aksoy (2017) ise farklı yaş gruplarından çocukları olan babaların bakış açısıyla anne ve baba algısını yansıtan metaforları çalışmış ve Şekil 2.'de anne için Şekil 3.'de ise baba için kullanılan metaforların yaş gruplarına göre dağılımları yer almaktadır. Buna göre her iki kavram için de *dayanak olma*, *destek olma* gibi örtüşen metaforik algılar varken *model olma*, *disipline etme* gibi farklılaşan algılar da bulunmaktadır.

Tablo 2
Anne Algısını Yansıtan Metaforlar ve Frekansları

Kategoriler	6-24 ay (f)	36-72 ay (f)	7-12 yaş (f)	13-18 yaş (f)
<i>İzleme-Gözlem</i>	-	-	Evin kapısı (1) Melek (1)*	Kalkan (1)
<i>Bilgi/Yetiştirme</i>	Eğitmen Yuvası (1) Hizmetçiler (1) Toprak (2)*	Bahçe (1) Gelecek (1) Ağacın Gövdesi ve Dalları (1) Fidan (1)	Melek (1)* Toprak (1)* Öğretmeni (1)	Can/ruh (1) Çömleğe peşil veren sanatçılar (1)
<i>Dayanış/Bakım Sağlama</i>	-	Makane (1) Gül (1)	Toprak (1)*	-
<i>Fedakarlık/İyilik Kaynağı Olma</i>	Melek (1)*	Melek (1)*	Toprak (1)*	Cevdet (2) Toprak (1)* Robot (1)
<i>Dayanak/ Destek Olma</i>	Evin Çatısı (1) Ağaç (1)	Vatan (1) Ev/Yuva (1)	Ruh Eşya/İnşaat (1)	Telefon (1)
<i>Sığılma/ Huzur Kaynağı Olma</i>	Ampul (Lamba) (1) Deniz (1)	-	Güneş (1)*	İlaç (1)
<i>İdare Etme/Yönetme</i>	İşleri Bakarı (1) Güneş (1)* Araç (1)	Tarıdı Mümkün Olmayan Değer (1)	Toprak (1)* Evin temeli (1)	Güneş (1)* Evin Direği (1) Derleyip Topalayayan Bir Güç (1)
<i>Olumsuz Algılar</i>	-	Televizyon (1) Ay (1)	Tablo (1)	-

*Açıklamaları nedeniyle farklı kategorilere yerleştirilen metaforlar

Şekil 2. Başay ve Aksoy (2017): Anne metaforik algıları

Tablo 3
Baba Algısını Yansıtan Metaforlar ve Frekansları

Kategoriler	6-24 ay (f)	36-72 ay (f)	7-12 yaş (f)	13-18 yaş (f)
<i>Koruyuculuk</i>	Şenayete (1) Toprak (1) Kartal (1) Korumacı (1) Ağaç (1)*	Kalkan (2) Asker (1) Güneş (1) Evin Çatısı (1) Evin Çatısı ve Kolonu (1)	Güneş (1) Çatı (1)	Öğretmeni (1)
<i>Dayanak-Destek Olma</i>	Çınar Ağacı (4) Evin Her Şeyi (1)	Ağaç (1)* Dağ (1)	Güç (1) Kök Suluğu Bir Ağaç (1)	Çınar (1)* Kale (2) Dağ (1) Ağaç (1)*
<i>Ekonomik Geçimi Sağlama</i>	-	Evin Direği (1)* Toprak (1)*	Makane (2)* Vefalı Bir Dost (1) İpki (1)	Meyve Bahçesi (1) Para Kazanan Makane (1)*
<i>Fedakarlık/Zorlukları Göğüs Germe</i>	Karıncı (1)	Bunun Temeli (1)	Çınar (1)*	-
<i>İdare Etme/Yönetme</i>	-	Ağacın Kolu (1)	Evin Direği (1)* Sedek (1)	Organizatör/ Planlayıcı (1) Gölge (1)
<i>Model Olma</i>	Ferace ve Aynas (1)	-	-	İdol (1)
<i>Disipline Etme</i>	-	-	-	Ateş (1)
<i>Çocuk Bakımında Anneye Yardımcı Olma</i>	-	-	Toprak (1)*	-

*Açıklamaları nedeniyle farklı kategorilere yerleştirilen metaforlar

Şekil 3. Başay ve Aksoy (2017): Baba metaforik algıları

Annelik ve babalık kavramlarına ilişkin psikoloji ve sosyoloji alanlarında metaforları da içeren çalışmalar bulunmakla birlikte dilbilimsel odaklı çalışmaya rastlanmamıştır. Yabancı alanyazına bakıldığında, Friedman (1987)'nin edebi metinlerde kadını, doğum ve yaratıcılığa ilişkin metaforik kullanımlar çerçevesinde incelediği, Gudgeon (1989)'un çocuk bakımı dilinin tıbbi bakım dili ile benzerlik gösterdiğini bulguladığı çalışmasını, Sunderland (2006)'nın ise ebeveynlere rehberlik eden dergilerde yani ebeveynlik söyleminde hitapların hangi ebeveyn yönlendirildiğinin incelendiği çalışmasını görürüz ki bu çalışmaya göre hitaplar

büyük oranda anneye yöneltilmektedir. Wall ve Arnold (2007), gazete söyleminde, ebeveynlik bağlamında birincil figürün baba değil anne olduğuna ilişkin bir söylem çözümlemesi yer almaktadır. Türkçe alanyazında, Başarır ve Sarı (2015), kadın akademisyenlere ilişkin metaforlarda annelik, fedakârlık gibi öne çıkan kavramları ortaya koymuştur. Turan ve diğ. (2016)'da ise öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin metafor algılarında annelik kavramının da yer aldığını bulgulamıştır. Bu çalışmada *annelik* ve *babalık* kavramlarının Türkçede nasıl kavramsallaştırıldığını anlamak üzere iki araştırma sorusunu yanıtlamak hedeflenmiştir. Bunlardan ilki Türkçede *annelik* ve *babalık* kavramlarına ilişkin öne çıkan metaforların neler olduğunu bulmak, ikincisi ise bu kullanımların, kavramsal alanlar açısından ne yönleriyle benzeşmekte ya da ayrışmakta olduğunu incelemektir.

YÖNTEM

Yukarıdaki araştırma sorularını yanıtlamak üzere Türkçe Ulusal Derlemi (TUD v3.0) (Aksan ve diğ., 2016) ile internet üzerindeki gerçek zamanlı eşdizimlilikleri listeleme WebCorp Live (webcorp.org.uk) olmak üzere iki farklı araçtan Türkçe doğal dil verisine erişim sağlanmıştır. Bunun nedeni TUD'un belli bir zaman dilimine ait dilsel kullanımları içeriyor olması ve güncel kullanımların gerçek zamanlı eşdizimlilikleri içeren bir veri tabanı ile desteklenmesi gerektiği düşüncesidir. TUD üzerinde *anne* ve *baba* başsözcükleri ile *annelik* ve *babalık* başsözcükleri aranmış ve *anne dizisi*, *anne adlı kitap*, soyadı olarak *babalık* gibi kullanımlar ayıklandıktan sonra, Tablo 4'te görüldüğü gibi, *anne* için 3701, *annelik* için 497, *baba* için 3699, *babalık* için 491, *ana* için 2914 ve *analık* için 200 olmak üzere toplamda 11502 bağımlı dizin elde edilmiştir. WebCorp Live üzerinde *anne*, *ana*, *baba* yıldız (*) özel sembolü (İng. wild card) ile, *annelik*, *analık* ve *babalık* için ise başsözcük olarak aranmıştır. *Anne* için 478, *annelik* için 351, *ana* için 482, *analık* için 525, *baba* için 1886 ve *babalık* için 1261 olmak üzere toplam 4983 bağımlı dizin elde edilmiştir. İncelenen bağımlı dizin sayıları Tablo 1.'de ayrıştırılarak verilmiştir.

Tablo 1. Anne, annelik, baba, babalık, ana ve analık için bağımlı dizin sayıları

Başsözcük	TUD	WebCorp Live	Bağımlı Dizin Sayısı	TOPLAM
Anne	3701	478	4179	5027
Annelik	497	351	848	
Baba	3699	1886	5585	7337
Babalık	491	1261	1752	
Ana	2914	482	3396	4121
Analık	200	525	725	
TOPLAM DİZİN	11.502	4.983	16.485	

Toplamda 16.485 bağımlı dizin el ve göz ile incelenmiş, metaforik kullanımlar ayrıştırılmış ve içinde yer aldıkları kavramsal alanlara göre sınıflandırılmıştır. Metaforlar belirlenirken eşdizimlilik örüntülerinden yararlanılmıştır.

Anne için TUD üzerinde, toplam 3701 bağımlı dizin üzerinden 980 anlamlı birlikte bulunuş, WebCorp Live üzerinde toplam 478 bağımlı dizin üzerinden 391 anlamlı birlikte bulunuş gözlemlenmiştir. *Annelik* için TUD'da 497 bağımlı dizinin 289'u, WebCorp Live'da ise 351 bağımlı dizinde 413 birlikte bulunuş dikkat çekmiştir. Tablo 2'de görüldüğü gibi, *anne*, *annelik*, *ana* ve *analık* için için toplamda 413 metaforik kullanıma rastlanmıştır. *Baba* için ise TUD'daki 3699 bağımlı dizinin 43'ü, WebCorp Live'daki 1886 bağımlı dizinin 54'ü metaforik kullanımdır. *Babalık* için, TUD'daki 491 bağımlı dizinin 221'i, WebCorp Live'daki 1261 bağımlı dizinin ise 224'ü metaforik kullanımdır. Özetle Tablo 2.'de belirtildiği gibi, her iki derlem üzerinden ilgili kavramlar için toplamda 955 metaforik kullanım gözlemlenmiştir.

Tablo 2. Metafor dağılımları

İncelenen Başsözcük	Metaforik Kullanım Sayısı
Anne, annelik, ana, analık	413
Baba, babalık	542
TOPLAM METAFORİK KULLANIM	955

BULGULAR VE TARTIŞMA

TUD'da *anne* başsözcüğünün yer aldığı 3701 bağımlı dizin üzerinden el ve göz ile yapılan incelemede 980 birlikte bulunuş öne çıkmaktadır. İlk aşamada anlamsal olarak gruplamaya çalışılan görünüm Şekil 4.'de yer almaktadır.

anne TUD
3701 satır-
980 birlikte bulunuş

anne ol	76
...yapan anne	12
anne yanı	32
anne tarafı	10
anne rolü	7
anne baba	269
anne kız	31
anne çocuk	27
anne bebek	12
anne sütü	13
anne karnı	9
anne sevgisi	6
anne sözü	6
anne kucağı	5
anne şefkati	4
anne yüreği	2

Şekil 4. TUD'da *anne*: Birlikte bulunuşlar

Bu birlikte bulunuşlar içinde *anne ol-* kullanımının yanı sıra, 1., 2., 3. örneklerde görüldüğü gibi *...yapan anne* gibi bir kullanım da yer almaktadır:

- (1) "Bu ödülü almama yardımcı olan anneme, babama, sevgili eşime, menajerime, yönetmenime..." (W-UH32D1B-2573-1051)
- (2) "kendisini korumayı öğreten" annedir... (W-GE39C2A-1062-396)
- (3) çocuğunu emziren anne... (W-KG24D1B-2234-649)

Anne yanı/tarafı bir grupta, *anne rolü* ayrı bir grupta, *anne baba/ kız/ çocuk/bebek* gibi annenin birlikte buldukları bir grupta yer alırken, anneye ait olanlar *anne sütü/karnı/sevgisi/sözü/kucağı/şefkati/yüreği* gibi kullanımların bir başka anlamsal kümede yer aldığı düşünülmüştür.

WebCorp'da ise *anne* sözcüğünün yer aldığı 478 satır üzerinden 391 birlikte bulunuş dikkat çekmiştir. Bu birlikte bulunuşlar Şekil 5.'de görüldüğü gibi gruplandırılmıştır.

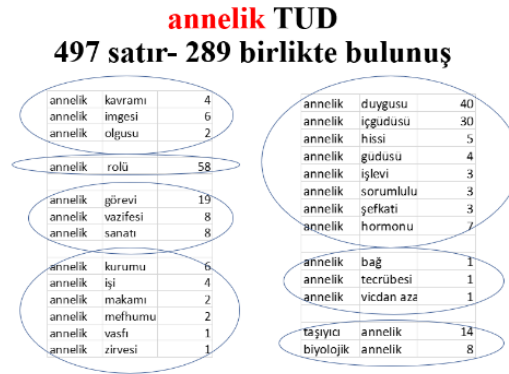
anne- WebCorp
478 satır- 391 birlikte bulunuş

anne adayı	47
çalışan anne	21
boşanmış anne	5
işveren anne	5
prezans anne	5
anne baba	100
anne bebek	7
anne oğul	5
anne çocuk	4
anne kız	3
anne sütü	51
anne tarafı	16
anne sevgisi	14
anne karnı	9
anne sözü	6
anne korkusu	3
anne duyarlılığı	1
anne geni	1
anne kanunu	3
anne hakkı	2
anne katili	7
anne kanı	2
anne giyim	8
anne bakımı	2
anne köftesi	26

Şekil 5. WebCorp'da *anne*: Birlikte bulunuşlar

Buna göre *anne adayı*, *anne geni*, *anne köftesi* gibi kullanımların yanı sıra, *anne kanunu/hakkı* gibi kullanımlar bir grupta, *anne katili/kanı* bir grupta, *anne giyimi/bakımı* bir diğer grupta ve daha yüksek sıklıkla *çalışan/boşanmış/işveren/prences anne* gibi anneyi niteleyen sıfatlar ile *anne-baba/bebek/oğul/çocuk/kız* gibi annenin yan yana oldukları ve *anne sütü/tafaı/sevgisi/karnı/sözü/korkusu/duyarlılığı* gibi anneye ait olanlar biçiminde kümelendikleri görülmüştür.

TUD'da *annelik* başsözcüğü ile ilgili karşımıza çıkan 497 bağımlı dizinde ise 289 birlikte bulunuş göze çarpmıştır.

Şekil 6. TUD *annelik*: Birlikte bulunuşlar

Şekil 6.'da görülen bu birlikte bulunuşlara göre anneliğin türünü gösteren *taşıyıcı/biyolojik annelik* bir grupta, TUD'da *anne* başsözcüğü ile de karşımıza çıkan *annelik rolü* bir grupta, *annelik kavramı/imgesi/olgusu* bir grupta, *annelik görevi/vazifesi/sanatı* gibi kullanımlar bir grupta, *annelik bağı/tecrübesi/vicdan azabı* gibi soyut adların eşlik ettiği birlikte bulunuşlar bir grupta, benzer biçimde *annelik duygusu / içgüdüsu / hissi / güdüsü / işlevi / sorumluluğu / şefkati / hormonu* bir grupta, *annelik kurumu/iş/makamı/mefhumu/vasfı/zirvesi* gibi kullanımlar ayrı bir anlamsal grupta değerlendirilmiştir. Kavramsal metaforlara ulaşma hedefiyle, birbirleri ile ilintili olabilecekleri düşünölen bu kullanımlar araştırmacı sezgisiyle gruplandırılmış olup, farklı anlamsal kümelerin oluşturulması mümkün görünmektedir.

Türkçede bölgesel bir değişke olarak sınırlandıramayacağımız, kültürel çağrışımları da olan ve pek çok bağlamda *anne* sözcüğü yerine kullanılabölen *ana* sözcüğüneün bulunuşu, analık biçiminde TUD'da yer alan bağımlı dizinlerin de incelemeye katılmasını gerektirmiştir. TUD'da 2914 *ana* gerçekteşimi üzerinden sözcüğüne ilgili anlamı ile metaforik bir kullanıma rastlanmamıştır. 10 ve üzeri sıklıklar ile karşımıza çıkan birlikte bulunuşlar incelendiğinde (Tablo 3) en sık birlikte

bulunuşun TUD *anne* örneğinde olduğu gibi *ana baba* olduğu, diğer kullanımların ise sözcüğün TDKTS’de verilen 8. anlamı olan *temel, asıl, esas* anlamındaki sıfat kullanımını olduğu, metaforik bir kullanımın ise bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 3. TUD’da *ana*: Birlikte bulunuşlar

	<i>f</i>
baba	144
hat	62
başlık	43
dil	31
cadde	30
bilim	27
grup	25
hedef	23
kaynak	20
bölüm	19
amaç	18
bileşen	10

WebCorp Live’da *ana* için elde edilen 482 satır üzerinde yapılan incelemede 10 ve üzeri sıklığa sahip sadece 3 birlikte bulunuş gözlemlenmiştir. Bunlar da TUD’da gözlemlenen *temel, asıl, esas* anlamları ile örtüşen kullanımlardır:

Tablo 4. WebCorp’da *ana*: Birlikte bulunuşlar

	<i>f</i>
faaliyet	46
haber	37
sayfa	24

Bu hedefle *analık* başsözcüğünün TUD’da yer alan 200 bağımlı dizin üzerinden incelenmesi sonucu, metafor üretme potansiyeli olan Tablo 5.’teki birlikte bulunuşlar gözlemlenmiştir.

Tablo 5. TUD’da *analık*: Birlikte bulunuşlar

	<i>f</i>
duygusu	14
hakkı	5
görevi	4
güdüğü	3
içgüdüğü	3
vasfı	3
arzusu	2
dürtüsü	1

fonksiyonu	1
kimyası	1
kurumu	1
önsezisi	1
özverisi	1
sevgisi	1
sorumluluğu	1
tutkusu	1
unsuru	1

TDKTS tanımına göre *üvey anne* olan *analık* adı ayıklanarak kalan *analık* bağımlı dizinleri incelendiğinde, *annelik* için elde edilen birlikte bulunuşlarla, *analık* *önsezisi/tutkusu/kimyası/fonksiyonu* gibi düşük sıklığı olan kullanımlar dışında büyük oranda örtüştüğü görülmektedir.

WebCorp Live'da *analık* sözcüğü tarandığında karşımıza çıkan 582 satırdan *üvey anne* olan *analık* adı ayıklandığında ortaya çıkan sen sık kullanımlar Tablo 6.'daki gibidir:

Tablo 6. WebCorp'da *analık*: Birlikte bulunuşlar

	<i>f</i>
izni	269
parası/ödeneği	166
davası	36
sigortası	33

Türkçede *annelik* nasıl kavramsallaştırılıyor sorusunu yanıtlamak üzere TUD ve WebCorp Live'dan derlediğimiz *anne*, *ana*, *annelik* ve *analık* başsözcüklerine ait toplam 5027 bağımlı dizin incelendiğinde öne çıkan birlikte bulunuşları değerlendirdiğimizde Tablo 7.'de sıklık değerleriyle birlikte yer alan özgün 10 kavramsal metafor belirlenmiştir:

Tablo 7. Türkçede annelik metaforları

S	TR	ING	f
1	ANNELİK OLUMLU/ OLUMSUZ DUYGUDUR	MOTHERHOOD IS EMOTION	165
2	ANNELİK ROLDÜR	MOTHERHOOD IS ROLE	58
3	ANNELİK HUKUKİ BİR OLGUDUR	MOTHERHOOD IS LEGAL ISSUE	45
4	ANNELİK GÖREV/ MESLEKTİR	MOTHERHOOD IS DUTY/ JOB	39
5	ANNELİK YOLDUR	MOTHERHOOD IS ROAD	35
6	ANNELİK SANATTIR	MOTHERHOOD IS ART	20
7	ANNELİK HİKAYE/ MASALDIR	MOTHERHOOD IS STORY	17
8	ANNELİK KURUMDUR	MOTHERHOOD IS INSTITUTION	16
9	ANNELİK MAKAMDUR	MOTHERHOOD IS POSITION	10
10	ANNELİK BİLİMDİR	MOTHERHOOD IS SCIENCE	8
TOPLAM			413

Buna göre annelik kavramı doğal dil verisindeki görünümler temelinde en sık olarak karşımıza ANNELİK OLUMLU/ OLUMSUZ DUYGUDUR metaforu çıkmaktadır. Buna göre annelik iniş çıkışları, hüznü, sevinci, saldırganlığı, vicdan azabı olan bir duygudur. İkincil olarak ANNELİK ROLDÜR. Bu role hazırlanılır, iyi/kötü oynanır, performans sergilenir. Üçüncü olarak ANNELİK HUKUKİ BİR OLGUDUR; hakkı, yasası, suçu vardır. Dördüncü olarak ANNELİK GÖREV/ MESLEKTİR yani bir vazifedir, iştir, layıkıyla/iyi/kötü yerine getirilir. Beşinci olarak ANNELİK YOLDUR. Bu yol katedilir, ilerlenir. Altıncı olarak ANNELİK SANATTIR, icra edilir, başarılı/başarısız olunur. Aynı zamanda ANNELİK HİKAYE/MASALDIR, süreci anlatır, kahramanları vardır, anlatılır. ANNELİK KURUMDUR; ciddidir, içinde bulunulur, gereklilikleri vardır. ANNELİK MAKAMDUR; içinde bulunulur, o mertebeye yükselir. Öte yandan ve son olarak Türkçe konuşucusunun zihninde ANNELİK BİLİMDİR; fikri, biçimi, yöntemi, uygulaması, rehberi, modeli olan.

Annelik hedef kavramını anlamlandırmak üzere yararlanılan kaynak kavramlara baktığımızda ise Şekil 7.'de görüldüğü gibi anneliğin tıpkı resim ya da müzik gibi bir sanat, tıp ya da dilbilim gibi bir *bilim*, akademisyenlik ya da hekimlik gibi *meslek*, dekanlık ya da müdürlük gibi *makam*, okul ya da valilik gibi bir *kurum*, mutluluk ya da mutsuzluk gibi bir *duygu*, yönetmelik ya da suflörlük gibi bir *rol*,

otoban ya da koşu yolu gibi bir *yol*, boşanma ya da tazminat gibi *hukuki bir olgu*, komedi ya da trajedi gibi bir *hikaye* ya da *masal* olarak kavramsallaştırıldığı görülmektedir.

	SANAT: Resim, müzik, annelik...
	BİLİM: Tıp, dilbilim, annelik...
	GÖREV/ MESLEK: Akademisyenlik, hekimlik, annelik...
	MAKAM: Dekanlık, müdürlük, annelik...
annelik için	KURUM: Okul, valilik, annelik...
	DUYGU: Mutluluk, mutsuzluk, annelik...
KAYNAK	ROL: Yönetmenlik, suflörlük, annelik...
KAVRAMLAR	YOL: Otoban, koşu yolu, annelik...
	HUKUKİ OLGU: Boşanma, tazminat, annelik...
	HİKAYE/ MASAL: Komedi, trajedi, annelik...

Şekil 7. Annelik metaforları: Kaynak kavramlar

Türkçede *baba* ve *babalık* sözcüklerini içeren 7337 bağımlı dizin incelendiğinde, 542 metaforik kullanım için, Tablo 8'de de görüldüğü gibi, 11 özgün kavramsal metafor belirlenmiştir:

Tablo 8. *Baba* ve *babalık* için kavramsal metaforlar

S	TR	ING	f
1	BABALIK HUKUKİ BİR OLGUDUR	FATHERHOOD IS LEGAL ISSUE	379
2	BABALIK OLUMLU / OLUMSUZ DUYGUDUR	FATHERHOOD IS EMOTION	52
3	BABA İNSAN-DIŞI / İNSAN-ÜSTÜ BİR VARLIKTIR	FATHER IS NON-HUMAN / SUPERHUMAN	32
4	BABALIK GÖREV / MESLEKTİR	FATHERHOOD IS DUTY / JOB	30
5	BABALIK GÜÇTÜR	FATHERHOOD IS POWER	13
6	BABALIK MAKAMDIR	FATHERHOOD IS ART	8
7	BABALIK ROLDÜR	FATHERHOOD IS ROLE	7
8	BABALIK GİYSİ / KİMLİKTİR	FATHERHOOD IS GARMENT / IDENTITY	6
9	BABALIK KURUMDUR	FATHERHOOD IS INSTITUTION	5
10	BABALIK SPORDUR	FATHERHOOD IS SPORTS	1
TOPLAM			542

Tablo 9’da ise kavramsal metaforların veriye göre sayısal dağılımları yer almaktadır.

Tablo 9. Kavramsal metaforların veriye göre dağılımı

TÜRKÇEDE BABA / BABALIK	TUD		Web Corp Live		TOPLAM
	Baba	Babalık	Baba	Babalık	
BABALIK HUKUKİ BİR OLGUDUR	1	160	2	216	379
BABALIK OLUMLU / OLUMSUZ DUYGUDUR	18	23	12	-	52
BABA İNSAN-DIŞI / İNSAN ÜSTÜ BİR VARLIKTIR	3	-	29	-	32
BABALIK GÖREV / MESLEKTİR	1	21	7	1	30
BABALIK GÜÇTÜR	9	-	2	2	13
BABALIK MAKAMDIR	6	3	-	-	9
BABALIK SANATTIR	1	6	-	1	8
BABALIK ROLDÜR	-	3	1	3	7
BABALIK GİYSİ / KİMLİKTİR	3	3	-	-	6
BABALIK KURUMDUR	1	3	1	-	5
BABALIK SPORDUR	-	1	-	-	1
TOPLAM	43	222	54	223	542

BABALIK HUKUKİ BİR OLGUDUR kavramsal metaforu 379 görünüm ile en sık görülen kavramsal metafordur ve örnek (4), (5) ve (6)’da da görüldüğü gibi, *dava*, *hüküm*, *senet*, *hak* gibi hukuki kavramlarla bir arada bulunmaktadır:

- (4) üzere, mirasçılık için şahsi sonuçlu **babalık** hükmü gerekmesi, baba yönünden evlilik (W-GE05A1B-3494-390)
- (5) gerçekleştirilmiştir. Günümüzde mevcut durumlar neticesinde **babalık** davası açılması gerekliliği doğmuş olan kişiler açısından **babalık** davası nasıl açılır sorusu (WebCorpLive)
- (6) Doğum Tescili Başvurusu (Evlilik Birliği Dışında Doğan Çocuklar İçin) **Babalık** tanıma senedi ile çocuğu tanıma (dış temsilcilikte) randevu aldıktan sonra şahsen başvurmanız (WebCorpLive)

BABALIK OLUMLU/ OLUMSUZ DUYGUDUR kavramsal metaforu 52 görünümle ikinci sıradadır ve (7), (8) ve (9)'daki gibi *mutluluk, huzur, keyif* gibi duygu anlatan kavramlarla bir arada bulunmaktadır:

- (7) sevdiği şey oğluna vakit ayırmak. **babalık** keyfini yaşamak. Bunun için de (W-RH32D1B-2570-179)
- (8) ancak baba olduğu zaman duyar. **Baba** candır, **baba** canandır. **Baba** her zaman sevinecek en güzel sevdadır. Sadece hayat veren değil, (WebCorpLive)
- (9) Sen bizim ailemizin direği, mutluluğumuz, huzurumuzsun. İyi ki varsın canım **babam**. (WebCorpLive)

BABA İNSAN-DIŞI / İNSAN-ÜSTÜ BİR VARLIKTIR kavramsal metaforunda *baba* hedef kavramı (10), (11), ve (12)'de örneklendiği üzere, *bitki, hayvan, gezegen, dağ, kahraman, melek* gibi varlıklarla eşleştirilmiştir.

- (10) Tamam, Necmiyem. Tartışmıyorum. Yeter ki baban olacak o su aygırı geldiğinde (W-RA16B1A-1073-2007)
- (11) ihtiyacım yok. Ben zaten kralın kızırım. Baba demek koca çınar demektir (WebCorpLive)
- (12) sizlerle paylaşabildiğim için çok mutluyum. Babam bir melek ve ben onu (W-OI22C3A-0691-446)

BABALIK GÖREV/MESLEKTİR kavramsal metaforu (13), (14) ve (15)'de örneklenmiştir:

- (13) Zaten o da hiçbir zaman **babalık** görevini yapmadı. Annem ise mükemmel (W-UI12F1D-4851-250)
- (14) bir dış dünya serabına çıkış. **Babalık** Mesleğinin Profesörü... Etrafımız, kendi çocuklarıyla (W-UE36E1B-3296-176)
- (15) başına çok kıymetli olduğunu belirten Yanık, **Babalık** ağır ve önemli bir sorumluluk. Öbür taraftan (WebCorpLive)

(16), (17) ve (18)'de örnekleri görülen BABALIK GÜÇTÜR kavramsal metaforunda *babalık* hedef kavramı *otorite, baskı, koruma* gibi kavramlarla, (219), (20) ve (21)'de örnekleri görülen BABALIK MAKAMDIR kavramsal metaforunda ise *müdürlük, dekanlık, reislik* gibi kavramlarla eşleştirilmiştir.

- (16) korkulur. Ve anneler, çocuklara karşı **babaları** otoriter bir jandarma çavuşu olarak (W-SH32D1B-2498-1428)
- (17) bizzat aile seçer. Çocuk anne **babanın** koyduğu kurallara uymadığı zaman çocuğa (W-UC05A2A-1467-1768)

- (18) Tarım toplumlarında yer alan ve oldukça otoriter **babalık** pratikleri sergileyen babalığa geleneksel (WebCorpLive)
- (19) gönder... Doğuda yaşayan kalın boyunlu **babam**, hakanım!" Zorlanan "yiğit" eve döndüğünde (W-JD03A3A-0897-2250)
- (20) böylesine şiddet dolu bir ortamda, **babalığa** dek yükselmesi hayret vericiydi. En (W-GA16B4A-0078-117)
- (21) aile ve onun reisi olan **baba**dır. İlk metinlere göre Yahudilerin ataları (W-VI13C1A-2637-1295)

(22), (23) ve (24)'de örneklenen BABALIK SANATTIR kavramsal metaforunda *babalık*, resim, müzik gibi sanatsal etkinliklerle ilişkilendirilmiştir. Burada *zanaat* kavramı da bu metaforun altında değerlendirilmiştir. (25) ve (26)'da örneklenen BABALIK ROLDÜR kavramsal metaforunda ise *rol*, *oyunculuk* gibi kavramlarla ilişkilendirme söz konusudur:

- (22) aşağıda belirtilen kurallara uymak anne **babalık**, sanatımızı kuvvetlendirecektir. (W-UC05A2A-1467-477)
- (23) Somali'ye asker gönderiyoruz. Neylersiniz, ana **babalık** zor zanaat. Bizim gibi çocuklarına (W-JI37C3A-0091-200)
- (24) ki geldin. Bitmemiş Bir Senfoni **babam**. 38 yaşında öldüğü zaman sadece (W-SI09C2A-0405-1515)
- (25) seçmenden alır. Çünkü yukarda, toplumdaki **babalık**, rolü için sorguladığımız bütün gruplar (W-UC05A2A-1467-477)
- (26) Bu yüzden AÇEV olarak, bir babanın hayatındaki en önemli rolün **babalık** olduğunu savunuyoruz. Baba çocuğun bakımında anneye eşit sorumluluk alırsa çocuk (WebCorpLive)

BABALIK GİYSİDİR / KİMLİKTİR kavramsal metaforunda babalık kavramı (27) ve (28)'deki örneklerde görüldüğü gibi *mont*, *pantolon*, *maske*, *Türklük* gibi kaynak kavramlar ile anlatılmıştır. Burada giysi ve kimliğin beraber düşünülme nedeni giysinin bedensel olarak giyilmesi, kimliğe ise ruhsal olarak bürünülmesidir:

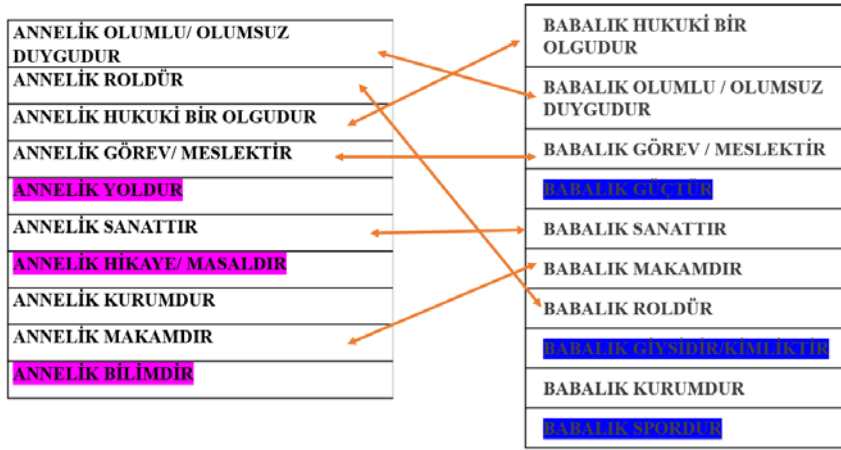
- (27) ölümleri ağlatmıyor mu bizi. Anneliği **babalığı**, kuşanmıyor muyuz? Çocuklar ansızın doğunca (W-KE39E1B-3300-105)
- (28) Bunu da ancak bildik annelik **babalık** maskesini bir kenara bırakıp, ona (W-KE39E1B-3300-105)

BABALIK KURUMDUR kavramsal metaforu (29) ve (30)'daki örneklerde, BABALIK SPORDUR kavramsal metaforu da (31)'de örneklenmiştir.

- (29) durdu, yutkundu ve genzini temizledi. "**Babalık** diye bir müessese yok, sadece (W-DA16B2A-0032-175)
- (30) ailedeki baba ve toplumdaki bütün **babalık** kurumu (W-ED37C3A-0401-272)
- (31) vermeyen yeni bir spor Anne **babalık** ! Anne babalık tarzımız kimileyin kendi (W-SE36E1B-3294-411)

Sonuç

Sonuç olarak, doğal dil verisi üzerinden *anne*, *annelik*, *ana*, *analık*, *baba* ve *babalık* başsözcükleri taranarak 16.485 bağımlı dizin incelendiğinde ve öne çıkan birlikte bulunuşlar değerlendirildiğinde, Türkçe konuşucusu için annelik ve babalık olgularına ilişkin algılarda benzerlikler kadar farklılıklar da olduğu görülmektedir. Bu örtüşmeler Şekil 8.'de görselleştirilmiştir.

Şekil 8. Annelik ve babalık metaforları: Örtüşmeler

İki farklı araçtan erişilen doğal dil verisi temelinde yapılan çözümlemeye göre, Türkçede *annelik* ve *babalık*, ortak biçimde OLUMLU/OLUMSUZ DUYGU, ROL, GÖREV/MESLEK, SANAT, KURUM, MAKAM ve HUKUKİ OLGU kaynak alanları yardımıyla kavramsallaştırılmaktadır. Ayrışan kaynak alanlar ise annelik için YOL, HİKAYE/ MASAL, BİLİM iken, babalık için GÜÇ, GİYSİ/KİMLİK, SPOR olarak karşımıza çıkmaktadır. *Annelik-babalık*, *anne-baba*, *ana-baba* çiftleri birlikte bulunuş sıklıkları da oldukça yüksek olan birleşimlerdir. Bu nedenle, ortaya koyulan metaforların bir bölümü, bu alanlardan herhangi birine ait olmaktan çok her iki alanla da ilişkilendirilebilir. Bu kesişim kümelerinin ayrı birer dökümünün çıkarılarak incelenmesi anlamlı olabilir. Her iki kavram için ortak metaforlara bakıldığında Tablo 10'da görüldüğü gibi *annelik* ve *babalık*'ın bir *duygu*, *hukuki bir*

olgu, görev, meslek, kurum, makam ya da sanat ve rol olarak kavramsallaştırıldığı görülmektedir.

Tablo 10. Annelik+Babalık: Ortak metaforlar

ORTAK METAFORLAR
ANNELİK VE BABALIK <i>OLUMLU/OLUMSUZ DUYGUDUR</i>
ANNELİK VE BABALIK <i>HUKUKİ BİR OLGUDUR</i>
ANNELİK VE BABALIK <i>GÖREVDİR/ MESLEKTİR/ KURUMDUR/ MAKAMDİR</i>
ANNELİK VE BABALIK <i>SANATTIR/ ROLDÜR</i>

Ayrışan metaforlara baktığımızda ise, Tablo 11.'de görüldüğü gibi anneliğe özgü metaforlar devingen bir süreç anlatımına sahip iken, babalık metaforlarının daha durağan ve noktasal sezdirimleri vardır.

Tablo 11. Annelik+Babalık: Ayrışan metaforlar

ANNELİĞE ÖZGÜ METAFORLAR	BABALIĞA ÖZGÜ METAFORLAR
ANNELİK <i>YOLDUR</i>	BABALIK <i>GÜÇTÜR</i>
ANNELİK <i>HİKAYE/MASALDIR</i>	BABALIK <i>GİYSİDİR/KİMLİKTİR</i>
ANNELİK <i>BİLİMDİR</i>	BABALIK <i>SPORDUR</i>

Dilsel gerçekleştirmelerin, düşünce biçimimizi yansıttığı ön bilgisi ile, sosyoloji, psikoloji gibi dilbilim dışı alanlarda da sıklıkla incelenen metaforik gerçekleştirmelerin *annelik* ve *babalık* bağlamında bir kesitini sunmaya çalıştığımız görünümünün bu alan çalışmaları da incelenmesi anlamlı görünmektedir. Çalışmanın sınırlılıklarından biri olan derlem verisinin güncel kullanımları içermemesi, gerçek zamanlı kullanımları yansıtan WebCorp Live ile giderilmeye çalışılmıştır. Aynı kavramların Türkçe magazin dergilerindeki *anne* ve *baba* konulu söylemlerde incelenmesi ise süregelen bir başka çalışmanın konusu olup, farklı veri kesitleri üzerinde yapılacak çözümler farklı sonuçlara ulaştırabilir. İlgili birimlerin, ait olduğu söylemin bütününden ayrıştırılmadan incelenmesi, bu metaforları oluşturan söylemsel değişkenlerin, konuşucu, dinleyici ve konuşma konusu ile bütünlük içinde çözümlenmesi, ayrıca, *anne*, *ana*, *annelik*, *analık*, ile *baba* ve *babalık* kavramları için erişilen sonuçların *ebeveynlik* bütüncül kavramı ile karşılaştırılarak incelenmesi anlamlı olabilir.

Kaynakça

- Aksan, Y., Aksan, M., Özel, S. A., Yilmazer, H., Demirhan, U. U., Mersinli, Ü., Bektaş, Y. ve Altunay, S. (2016). Web Tabanlı Türkçe Ulusal Derlemi (TUD). XVI. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, 723-730.
- Barclay, L. (1999). The experiences of new fatherhood: A sociocultural analysis. *Journal of Advanced Nursing* 29(4), 1013-1020.
- Başarır, F. ve M. Sarı. (2015). Kadın Akademisyenlerin Kadın Akademisyen Olmaya İlişkin Algılarının Metaforlar Yoluyla İncelenmesi. *Journal of Higher Education and Science* 5(1), 41-51.
- Başay A. C. ve A. B. Aksoy (2007). Farklı Gelişim Döneminde Çocuğu Olan Babaların Çocuk, Anne ve Baba Metaforlarının İncelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education* 6(3), 328-347.
- Canziani, T. (2010). Metaphor and brain: A neuropragmatic overview. *Textus XXIII*, 737-762.
- Colston H. L. (2012). *Interpreting figurative meaning*. Cambridge: CUP.
- Friedman, S. S. (1987). Creativity and the childbirth metaphor: Gender difference in literary discourse. *Feminist Studies* 13(1), 49-82.
- Gentner, D. (1983). Structure-mapping: A theoretical framework for analogy. *Cognitive Science* 7, 155-175.
- Gökçesu, B. (2008). *Comparison, categorization, and metaphor comprehension*. Erişim tarihi: 01.02.2020, www adresi:
<http://csjarchive.cogsci.rpi.edu/proceedings/2009/papers/101/paper101.pdf>
(June 17, 2015).
- Gudgeon, C. (1989). Mother, father, sister, friend: Metaphor and the craft of child care. *Child & Youth Care Quarterly* 18(1), 89-100.
- Harris, R. (1976). Comprehension of metaphors: A test of the two stage processing model. *Bulletin of Psychonomic Society* 8(4), 312-314.
- İbe Akcan, P. ve A. Uçar (2021). Görev mi, sanat mı?: Türkçede annelik ve babalık metaforlarının karşılaştırılması. 20. ICTL'de sunulan yayımlanmamış sözlü bildiri, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

- Kintsch, W. & A. R. Bowles. 2010. *Metaphor comprehension: What makes a metaphor difficult to understand?* Erişim tarihi: 01.02.2020, www adresi:
<http://lsa.colorado.edu/papers/KintschBowles.pdf>(February 10, 2015)
- Kövecses, Z. (2002). *Metaphor: A practical introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1980) *Metaphors we live by*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Sunderland, J. (2006). Parenting' or 'mothering'? The case of modern childcare magazines. *Discourse & Society* 17/4, 503-527.
- Taylor, J. (2003). *Cognitive Grammar*. Oxford: OUP.
- Turan, M., Yıldırım, E. ve Tıkman, M. (2016). Öğretmen Adaylarının Eğitim ve Bazı Temel Kavramlara İlişkin Metaforik Algıları. *Education Sciences* 11/4, 217-242.
- Uslu Yardımcı, E. ve Bal, M. (2015). Türk Çocuk Şiirlerinde Anne Metaforu. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(1), 1-16.
- Utsumi, A. & M. Sakamoto. 2008. *Predicative metaphor comprehension as indirect categorization*. Erişim tarihi: 01.02.2020, www adresi:
<http://www.utm.se.uec.ac.jp/~utsumi/paper/COGSCI2010-utsumi.pdf>
- Wall, G. & S. Arnold (2007). How involved is involved fathering? *Gender and Society* 21(4), 508-527.
- WebCorpLive. Erişim tarihi: 10.07.2021-29.09.2021, <http://www.webcorp.org.uk/>

Summary

Metaphor has been widely studied in and outside linguistics and has been viewed as a reflection of our understanding of the world especially with Lakoff and Johnson (1980) and Kövecses (2002). It has either been studied on literary texts or on the intuitive productions of native speakers in Turkish literature. Although there are studies about the concepts of *motherhood* and *fatherhood* in psychology and sociology, there is no known linguistic analysis of these concepts in Turkish. In related literature in English, Friedman (1987) examines the *woman* in literary texts in terms of the metaphors of fertility and childbearing and Gudgeon (1989) finds out that motherhood and the language of childcare resembles to the language of medical care. Sunderland (2006) explores the direction of addressing in parenting magazines and finds that the mother is the primary addressee. Wall and Arnold (2007) observes that the primary figure is the mother not the father in newspaper discourse in terms of parenting. In related Turkish literature on the other hand Başarır and Sarı (2015) identifies significant metaphors of motherhood and self-devotion that modify women academics and Turan et al. (2016) studies metaphors of motherhood related to *being a teacher* used by candidate teachers.

To understand the conceptualization of motherhood and fatherhood in Turkish, the aim of this study is to find answers for the following questions: 1. What are the salient metaphors about motherhood and fatherhood in Turkish? and 2. What are the similar and different aspects of these two metaphors in terms of their source domains?

In the study, TUD v3.0 was used as the source of natural language data and WebCorpLive as the complementary real-time linguistic data in Turkish. Concordance lines about the two concepts were added to the database, eliminating the unrelated uses, and metaphoric uses were described thereafter examining the co-occurrence patterns. 16.485 concordance lines were examined with hand and eye, metaphorical uses were revealed, and they were classified according to the conceptual domains that they imply using the collocational patterns and the source domains for that purpose. The results were interpreted comparing the findings for each conceptual domain.

Proposed original Turkish metaphors of motherhood and fatherhood based on the natural language data show that there are both similarities and differences in the conceptualizations of Turkish native speakers for the two concepts. There are similar metaphors for the *motherhood and fatherhood* that both are conceptualized as a negative or positive feeling, a legal issue, a job, a duty, an institution, and a position whereas they are different in that *motherhood* is a road, a story, and a science at the same time, but the *fatherhood* is power, identity or a physical outfit quite the reverse. The source domains for each metaphor vary accordingly. It is the significant observation that metaphors specific to motherhood refer to a dynamic process whereas metaphors of fatherhood have a more static and punctual implication in the lines examined.

With the assumption that linguistic realizations are the reflections of our mind, it seems meaningful that metaphorical realizations in Turkish related to the concepts of motherhood and fatherhood should also be examined by the researchers outside the linguistic framework like in sociology and psychology. Another limitation related to such studies was that the corpus data obtained was not an updated aspect of language. With an effort to eliminate that, the database was complemented with the real time natural linguistic data obtained from WebCorp Live. This can also be proposed as an alternative to construct an updated piece of natural language for similar studies. Another suggestion is that the same concepts can also be studied on different databases other than the corpus may lead to different results. Parenting magazines as a source of such metaphorical uses for example is constructed as the database of another ongoing research. It also seems meaningful that these linguistic units should be examined within their broader context together with all of the components of the discourse such as the speaker, the listener and the topic of conversation itself. It would similarly be expressive to compare and contrast the results for “anne, ana, annelik, analık, father and fatherhood” with the more holistic concept of “ebeveynlik” in Turkish as well.